

# Tarbiya

1



**novda**  
edutainment

@ELEKTRON\_DARSLIKBOT dan yuklab olindi.



O.V. Usmanova  
Y.V. Risyukova

# Tarbiya

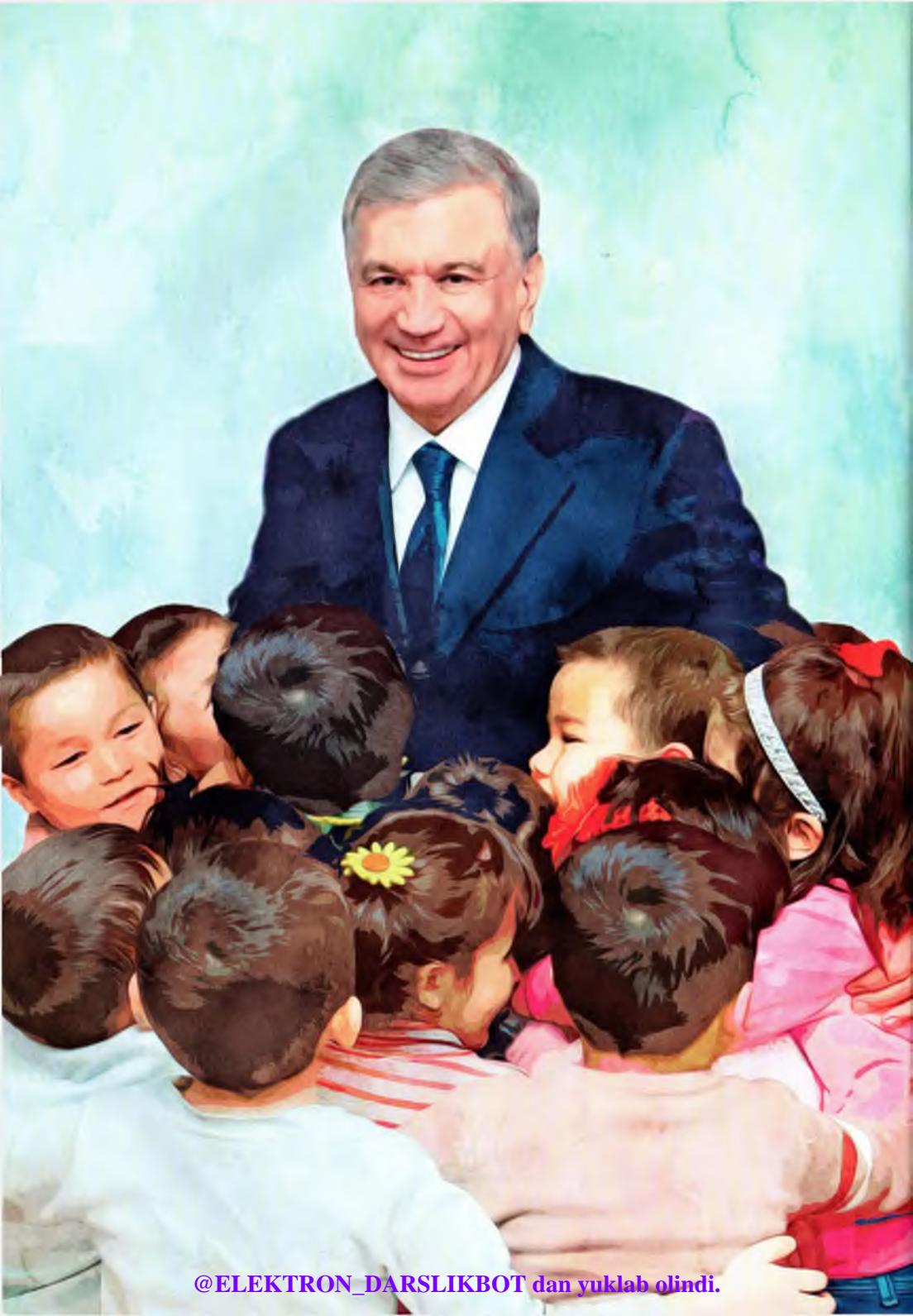
## 1-sinf

Umumiy o'rta ta'lim maktablari uchun

Ta'limgan rivojlantirish Markazi huzuridagi ilmiy-metodik  
kengash tomonidan tavsiya etilgan.



Toshkent – 2023



@ELEKTRON\_DARSLIKBOT dan yuklab olindi.

## Aziz farzandlarim!

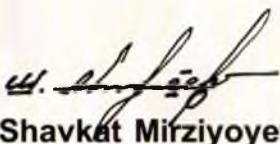
Sizni mакtab ostonasiga qo'ygan ilk qadamingiz bilan tabriklayman.

Birinchi qo'ng'iroq hayotiningizda unutilmas voqealardan biri bo'lib qoladi. Men ham hali-hanuz qadrdon maktabimni, ustozlarimni, sinfdosh-do'stlarim bilan o'tgan beg'ubor davrlarni sog'inib eslayman.

Maktab inson hayotining eng muhim bo'g'inlaridan biridir. Sizning qanday inson bo'lib shakllanishingiz ko'p jihatdan shu dargohda oladigan bilim va tarbiyangizga bog'liq.

Oilada ota-onas, maktabda o'qituvchilaringiz sizni to'g'ri yo'lga boshlaydi. Ustozlarni hurmat qilish, e'zozlash, ularning sizga berayotgan mehri va e'tiborini qadrlash lozim.

Siz – kelajak bunyodkorlarisiz. Orangizdan Vatanimizga sharaf keltiradigan, O'zbekiston nomini yanada yuksaklarga ko'taradigan olim-u adiblar, muhandis va dasturchilar, davlat arboblari-yu iqtisodchilar, jahon tan olgan qo'li gul hunarmand hamda me'morlar chiqadi. Men sizga ishonaman! Davlat rahbari sifatida mening Sizdan umidim katta!



Shavkat Mirziyoyev

@ELEKTRON\_DARSLIKBOT dan yuklab olindi.



## Kirish

Qadrli o'quvchilar!

Siz yangiliklarga to'la olam qarshisida turibsiz. Bu dargohda o'tadigan hayotingiz hayratli ixtiolar, serqirra bilimlar va quvonchli hodisalarga boy bo'lsin!

Maktab davrida siz yorqin taassurotlarga ega bo'lasiz, yangi do'stlar orttirasiz, ko'p narsani bilib olasiz. Qiziquvchanlik va tirishqoqlik katta yutuqlarga erishishingizga yordam beradi.



Ilm yo'lida sizga har doim dono murabbiylar va ishonchli do'stlar hamroh bo'lishini tilaymiz!



## Yodda tuting

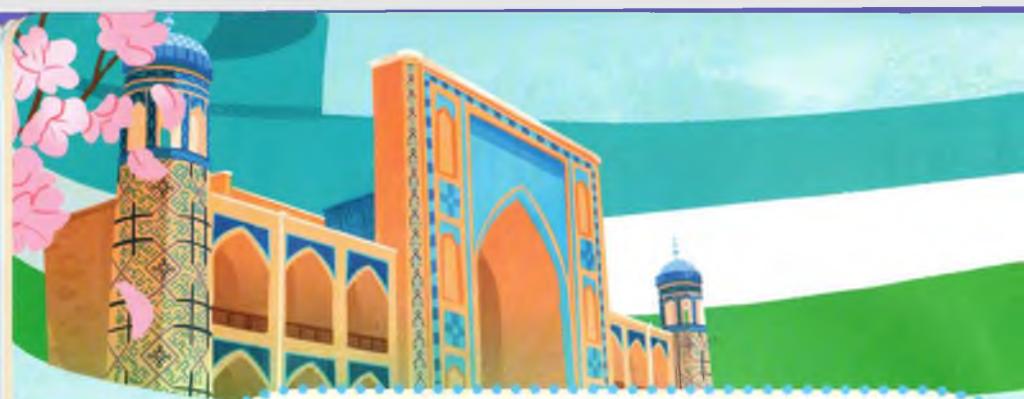
- Darsliklarni toza va butun saqlash uchun ustini o'rang.
- O'quv qurollaringizni asrab-avaylang.
- Ko'chadan uyga kirganda qo'lingizni sovunlab yuving.
- Uyga kelgach, maktab kiyimingizni almashtiring.
- Kiyimingiz toza bo'lsa, joyiga ilib qo'ying.
- Hech qachon kir va g'ijim kiyimda yurmang.





# Mening Vatanim – O'zbekiston





## Men o'zbekman!

O'zbek qonida mardlik, g'urur, qahramonlik bor bo'lgan buyuk millatdir. Bu – jahon ilm-fani, tibbiyoti rivojiga ulkan hissa qo'shgan, Islom dini yordamida dunyoni o'zgartirgan ajdodlarning davomchisi.

O'zbek – o'ziga bek degani! U hech qachon birovga bo'yin egmaydi, qul bo'lmaydi.

U burgut kabi erkin va mag'rurdir. Uning parvozi baland. Qo'rqligida eng yuksak cho'qqilarni, bilimi va salohiyati bilan butun jahonni zabit etishga qodir.

O'zbek hech kimni sotmaydi va sotilmaydi; birovga zulm qilmaydi; o'zgalarni kansitmaydi. Boshqa millatlarga ham cheksiz hurmat bilan munosabatda bo'ladi. Yaxshilikni unutmaydi.

O'zbek – vafodor do'st, ishonchli hamkor, dunyoqarashi keng odam.

**O'zbek – bu men! Men o'zbekligim bilan faxrlanaman!**





@ELEKTRON\_DARSLIKBOT dan yuklab olindi.



# MEN YASHAYDIGAN O'ZBEKISTON



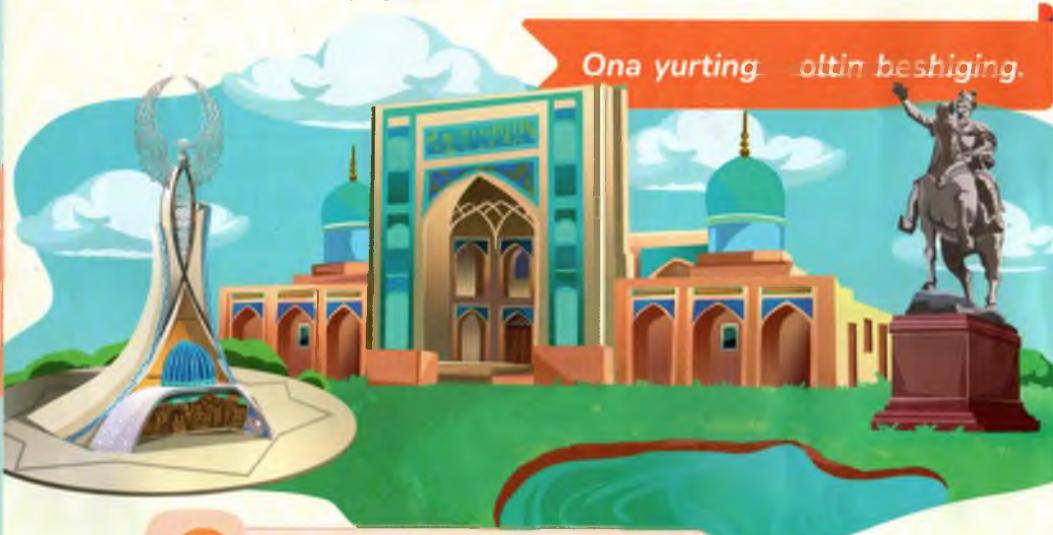
## O'qituvchi yordamida o'rganining

Odam bolasi yer yuzining ma'lum joyida tug'iladi. Shu joy uning Vatani bo'ladi.

O'zbekiston – bizning Vatanimiz. Yurtimiz dunyodagi eng go'zal mamlakatlardan biri. Bu yerda o'zbeklar bilan birga boshqa millatlar ham ahil-inoq yashaydi.

O'zbekistonda Buxoro, Samarcand, Xiva, Qo'qon kabi dunyoga mashhur tarixiy shaharlar bor. Toshkent shahri mamlakatimiz poytaxtidir.

*Ona yurting – oltin beshiging.*



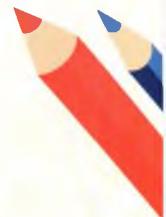
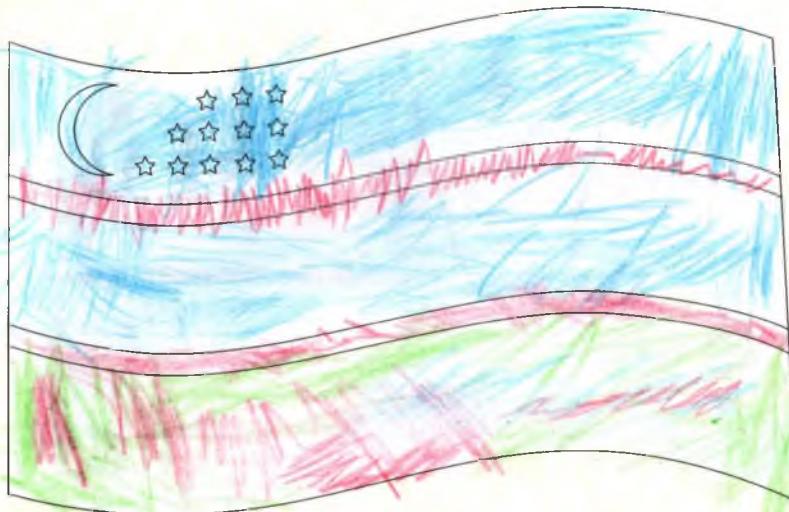
## Savollarga javob bering

1. Vatanni yana qanday nomlash mumkin?
2. O'zbekistondagi yana qaysi shaharlarni bilasiz?
3. Siz qaysi qishloq (shahar)da yashaysiz?



## Bo'yang

O'zbekiston bayrog'ini bo'yang. Sizga qaysi ranglar kerak bo'ladi?



## Xalq o'gitlari

- Bulbul chamanni sevar, odam Vatanni.
- Vataning tinch – sen tinch.
- Baliqqa suv, qushlarga havo, odamga esa Vatan kerak.



## Savollarga javob bering

1. Bayroqdagি ranglar nimani bildiradi?
2. Vatan haqida she'r yod olganmisiz? Aytib bering.



## Ijodiy topshiriq

Ko'changiz va uyingiz rasmini chizing.



## Bo'yang

1. Dars siz uchun qiziqarli bo'ldimi?



2. Dars mazmuni tushunarli bo'ldimi?



## MEN KIMMAN?



### O'qituvchi yordamida o'rganining

Kechagina erkatoy bolajon edingiz. Endi o'quvchisiz, demak, katta bo'ldingiz. Maktabga kelib, yangi do'stlar orttirasiz va ular bilan ko'p yillar birga o'qiysiz.

#### Keling, tanishib olamiz.

Assalomu alaykum. Mening ismim – Akmal.  
7 yoshdaman. Men konstruktor  
o'yinchoqlarni yig'ishni va futbol o'ynashni  
yaxshi ko'raman hamda bobomga bog'da  
yordam beraman.



Assalomu alaykum. Mening ismim –  
Madina. Akmalning egizak singlisiman.  
Men onam bilan non yopishni va kitob  
o'qishni yoqtiraman.



### Savollarga javob bering

1. Nima uchun odamlar o'zlarini tanishtirishlari kerak?
2. Akmal va Madina haqida nimalarni bilib oldingiz?
3. Sizga qanday mashg'ulotlar yoqadi?

## Mening tashrif qog'ozim

Ismingiz  
Yoshingiz  
Nimalarni yoqtirasiz?





## Og'zaki topshiriq

Oilada kimga, qanday yordam berishingizni aytib bering.




## Ijodiy topshiriq

Bo'sh vaqtningizda nimalar qilasiz? Rasm orqali tasvirlang.



# MAKTABGA SAYOHALAT

## O'quvchiga esdalik

Bo'lay desang bog'bon  
 Yo Vatanga posbon,  
 Yo osmonda uchuvchi,  
 Yo dengizda suzuvchi,  
 Nimaki qilsang tilak  
 Bariga o'qish kerak.  
 O'quvchi sendan talab:  
 Maktabga bor ertalab,  
 O'qi, berib mehringni,  
 Qo'yib ko'ngil, zehningni.



*Quddus Muhammadiy*



Akmal, maktabimizda sinf xonalaridan boshqa yana qanday joylar bor?



Kel, buni birgalikda bilib olamiz.



Bu – sinf xonasi. Bu yerda dars o'tiladi, bolalar turli fanlarni o'rganadilar. Siz qanday fanlarni o'rganyapsiz?



Sinf xonasi

Bu – maktab yo'lagi. Bu yerda tanaffus payti o'quvchilar vaqt o'tkazishi mumkin. Yo'lakda yugurish va shovqin solish mumkin emas.

Nima uchun?



Maktab yo'lagi

### Yodda tuting

Maktabda telefondan foydalanishning tartib-qoidalari bor:

- maktab hududida telefon qo'ng'irog'ining ovozini pasaytirib qo'yish kerak;
- dars boshlanishidan oldin telefonni o'chirib, portfelga solib qo'yish zarur.





Sport zalida jismoniy tarbiya mashg'ulotlari o'tkaziladi. Bu yerda o'quvchilar jismonan chiniqadilar. Sport zaliga o'qituvchi boshchiligidagi kirgan ma'qul.

Nima uchun?



Maktabdagagi yig'ilish va bayramlar ijod zalida o'tkaziladi. Bu yerda sahna hamda tomoshabinlar uchun o'rindiqlar mavjud.

Bolalar sahnada o'z qobiliyatlarini ko'rsatadilar, qo'shiq kuylaydilar va raqsga tushadilar.

Ijod zalida o'quvchi o'zini qanday tutishi kerak?



Maktab oshxonasida o'quvchilar ovqatlanishlari mumkin. Ovqatlanishdan oldin va keyin qo'llarni yuvish odobdandir. Ovqatlanayotgan paytda telefonga chalg'imaslik kerak.

Maktab oshxonasida o'quvchi o'zini qanday tutishi kerak deb o'ylaysiz?



Kitob – bilim olish manbalaridan biri. Maktab kutubxonasida turli qiziqarli kitoblar saqlanadi. O'quvchilar kutubxonadan kitob olishlari va o'quv zalida o'qishlari mumkin.

Kitoblarni o'qish uchun uuga olib ketish ham mumkin. Biroq ularni kutubxonaga o'z vaqtida, butun holda qaytarish kerak.

Siz qanday kitoblar o'qishni yoqtirasiz?



Har bir maktabda tibbiyot xonasi mavjud. Kimdir jarohat olsa, o'zini yomon his qilsa yoki isitmasi chiqsa, maktab shifokori unga yordam ko'rsatadi.

Yana qanday holatlarda maktab tibbiyot xonasiga murojaat qilinadi?



Maktab psixolog – qiyin holatlarda yordam berib, qo'llab-quvvatlaydigan mutaxassis.

O'quvchi maktabda, uyida yoki ko'chada og'ir vaziyatga tushsa, bu haqda psixolog bilan gaplashishi mumkin. G'azab, hayajon yoki xavotirini ichda saqlash kerak emas. Agar bolalar bilan biror kor-hol ro'y bersa, maktabdagi kattalar ularga yordam berishga tayyor.



Hojatxona nima uchun kerakligini hamma biladi. Uni toza unqlash birinchi navbatda sog'lig'imiz uchun muhim hisoblanadi. Hojatxonadan tartibsiz foydalanish, eshiklar va devorlarni lepib, ularga chizish, iflos qilish, gigiyena qoidalarini buzish tarbiyasizlikka kiradi.

Hojatxonadan foydalanib bo'lgach:

- qog'ozni axlat qutisiga tashlash;
- suv tushirgichni ishlatish;
- qo'llarni sovunlab yuvish kerak.

Qo'l yuvish qoidalarini bilasizmi?



Hojatxona

Maktab hovlisi maktab atrofidagi o'rالgan hudud hisoblanadi. Bu yerga daraxt va gullar ekish mumkin. Ekilgan gullarni yoki daraxtlarni asrab-avaylash va gulzorga aylantirish kerak.



Maktab hovlisi



Maktab hovlisida sport maydonchalari bo'ladi. Bu yerda issiq kunlarda jismoniy tarbiya darslari, sport musobaqalari o'tkaziladi.

Sport maydonchalarida qanday jismoniy mashqlar va sport turlari bilan shug'ullanish mumkin?



### Yodda tuting

**Evakuatsiya** – odamlarni xavfli hududdan olib chiqish.

Ba'zan maktabda yong'in, gaz sizib chiqishi yoki zilzila singari kutilmagan hodisalar sodir bo'lishi mumkin. Bunday hollarda o'quvchilarni qutqarish uchun maktab devorlariga evakuatsiya rejalarini ilib qo'yiladi.



## O'qituvchi yordamida o'rGANING

Evakuatsiya rejasidagi belgilarga diqqat qiling.



asosiy evakuatsiya  
yo'li



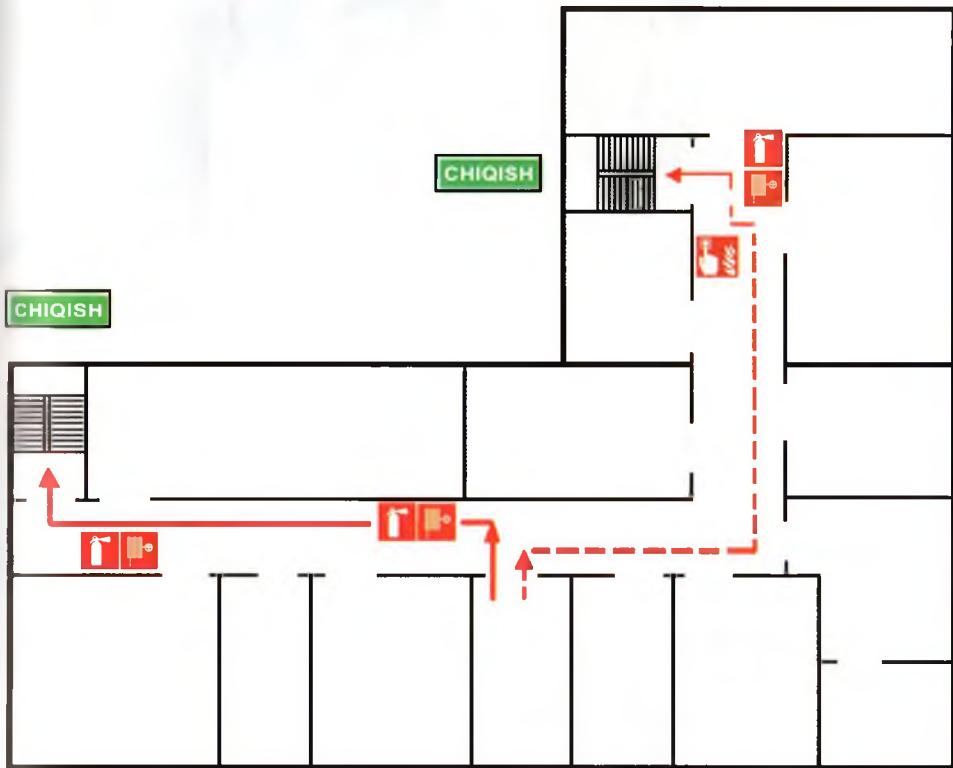
yong'in o'chirish  
vositasи



olov o'chirgich



yong'indan ogohlantirish  
tugmasи





## Og'zaki topshiriq

Bu faoliyatlar bilan o'quvchilar mакtabning qaysi xonalarida shug'ullanadilar?



## Bo'yang

1. Dars siz uchun qiziqarli bo'ldimi?



2. Dars mazmuni tushunarli bo'ldimi?



## MAKTABIM – IKKINCHI UYIM



### O'qituvchi yordamida o'rganing

1



Siz – o'quvchisiz va ko'p vaqtingiz məktəbdə o'tadi. Bu yerdə ilm olasiz, yangi do'stlar orttirasiz, mustaqil hayotga layyorlanasiz.

Məktəb ikkinchi uy sanaladi. Uni qadrlash, jihozlarini asrab-avaylash lozim. Chunki məktəb boshqa bolalar, uka va singillaringiz bilim olishi uchun ham kerak.

*Məktəb bizning bog'ımız,  
Sha'n-u shavkat, tojimiz,  
O'quv, yozuvdan yetar  
Har ishda rivojimiz.*

Hamza



### Savollarga javob bering

1. Nima uchun məktəbga kelamiz?
2. Nega məktəbni ikkinchi uy deb ataymiz?
3. Məktəbdə o'zimizni qanday tutishimiz kerak?

@ELEKTRON\_DARSLIKBOT dan yuklab olindi.



## Yozma topshiriq

Bu qoidalar sizning bilim olishingizga yordam beradi.  
Rasmlarni mos matn bilan bog'lang.

1



2



3



4



5



Sinfdoshlaringiz bilan  
hamkorlikda ishlang.

O'qituvchingiz va  
sinfdoshlaringiz javobini  
diqqat bilan tinglang.

Uy vazifasini bajaring.

Agar dars payti nimadir  
demoqchi bo'lsangiz,  
qo'lingizni ko'taring.

Biror narsani  
tushunmasangiz,  
so'rashdan qo'rqmang.



## Vaziyatni o'rganing

Tasavvur qiling, sinfdoshingiz bexosdan partaga rasm chizib qo'ydi.



## Savollarga javob bering

1. Bunday vaziyatda nima qilish kerak?
2. Maktab mulkini asrab-avaylash qanchalik muhim?
3. Siz sınıf xonasini asrashga qanday hissa qo'shasiz?



## Tabiatni asraymiz

### Har bir varaq muhim!

Chiqindilar miqdorini kamaytirish haqida hech o'ylab ko'rganmisiz? Masalan, varaqning ikkala tomonidan ham foydalanish mumkin. Bu ishingiz orqali daraxtlarni va atrof-muhitni asrashga hissa qo'shasiz. Faqat bir tomoniga yozilgan qog'ozlarni axlatga tashlamang.



## Vaziyatni o'rganining

Tanaffus payti. O'rtog'ingiz konfet yeb, qog'ozini polga tashladi.



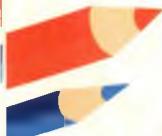
## Savollarga javob bering

1. Bunday vaziyatda nima qilasiz?
2. O'rtog'ingizga duch kelgan joyga axlat tashlash mumkin emasligini qanday tushuntirasiz?



## Bo'yang

1. Dars siz uchun qiziqarli bo'ldimi?



2. Dars mazmuni tushunarli bo'ldimi?





## O'qituvchi yordamida o'rganining

Ustoz har bir inson hayotida muhim o'rinni tutadi. U bizga bilim beradi, bilmaganlarimizni o'rgatadi, maktab qoidalari bilan tanishtiradi.

Sizga insonlarning qaysi fazilatlari yoqadi?

mehribon

talabchan

adolatli

aqli

tartibli

sezgir

g'amxo'r

saxiy

**sabrli**

# xushmuomala



## Xalq o'gitlari

Dono xalqimizda "Ustoz – otangdek ulug'", degan maqol bor. Odam kim bo'lishidan qat'i nazar, ustozlardan ta'lim olishi, o'rganishi zarur. Shunda hayotda yutuqlarga erishadi.

Millatning ertangi kuni bugun bolalarga berilayotgan bilim va tarbiyaga bog'liq. Ustoz va o'qituvchilar bilimlarni avloddan avlodga yetkazadigan fidoyi insonlardir. Shuning uchun o'zbek xalqi orasida ustozlarning o'rni doim yuqori.



## Bo'yang

Mening ustozlarim



O'qituvchilaringizning ismlarini ayting.

## Yozma topshiriq

O'ylab ko'ring va gaplarni to'ldiring.

Endi men ..... ni bilib oldim.  
 Endi men ..... qilaman.  
 Endi men ..... qilmayman.

## UYDAN MAKTABGACHA YO'L



Maktabga mashinada ketayotganimizda dadam "Meni chalg'ityapsan", dedilar. Dadamni nima qilib chalg'itdim?



Akmal, kel, birgalikda o'ylab ko'ramiz. Dadam bizni mashinada maktabga olib ketayotganda butun diqqati yo'lda bo'ladi. Sen esa: "Qarang, futbol maydonchasi. Anavi mashina chiroyli ekan", deb chalg'itasan.



Shunday desam, dadam mashina boshqarishdan chalg'iydimi?



Albatta, transportda haydovchini gapga solib, chalg'itmaslik kerak. Bu yomon oqibatlarga olib kelishi mumkin.



## Savolga javob bering



Bu svetoforlarning chiroyqlari nimani bildiradi?





## O'qituvchi yordamida o'rganing

O'quvchilar maktabga piyoda, mashinada yoki avtobusda kelishadi.

Har qanday holatda ham yo'l qoidalariga amal qilish zarur.



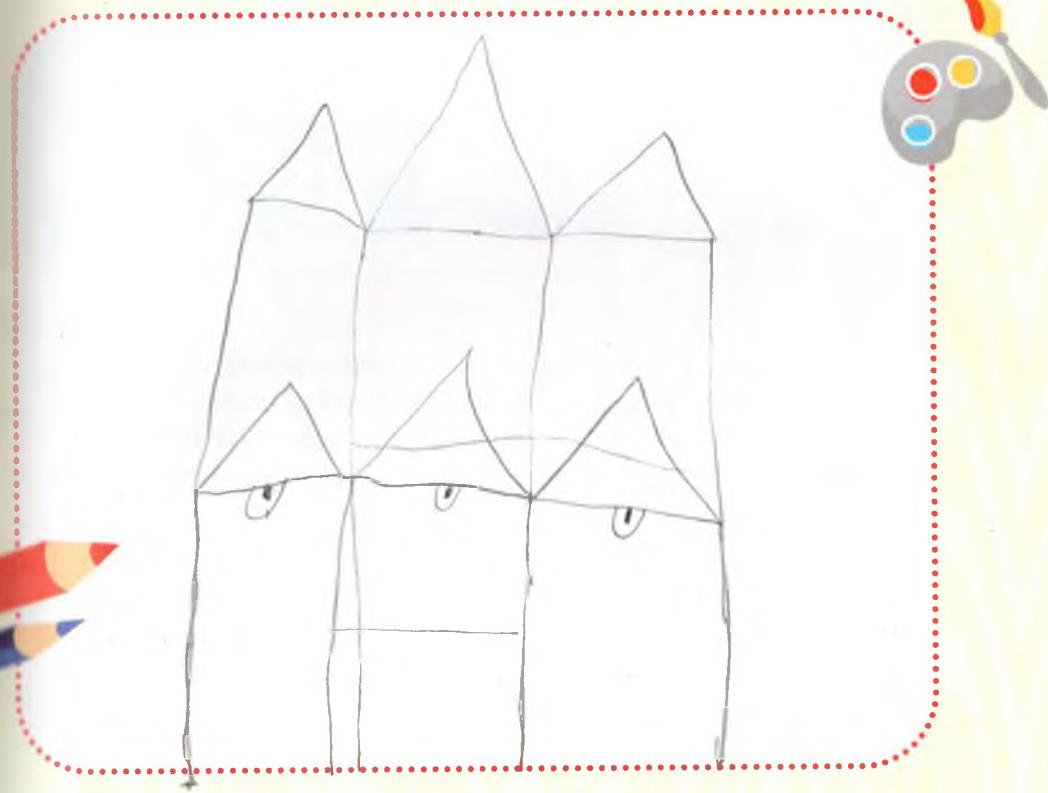
## Savollarga javob bering

1. Siz maktabga nimada kelasiz?
2. Maktabga kelib-ketishda yo'l qoidalariga riosa qilasizmi?
3. Yo'lda nimalar qilish mumkin emas?
4. Nega yo'ldan o'tayotganda telefonda gaplashmaslik kerak?



## Ijodiy topshiriq

Uyingizdan maktabgacha bo'lgan yo'lni tasvirlang.



## Yozma topshiriq

O'ylab ko'ring va gaplarni to'ldiring.

Endi men ..... ni bilib oldim.

Endi men ..... qilaman.

Endi men ..... qilmayman.



## BIZ AHIL JAMOAMIZ



### O'qituvchi yordamida o'rganining

Bizning sinfimiz – katta, ahil oila. Har bir oilada quvonchli va tashvishli kunlar bo'ladi. Sinfimizda ham shunday holat bo'lishi mumkin. Biz ahil bo'lib qolishimiz uchun bir-birimizni qo'llab-quvvatlashimiz va hurmat qilishimiz kerak. Chunki kuch – birlikda.



### Xalq o'gitlari

#### Kuch – birlikda

Bir cholning o'g'illari ahil emas edi. Ota “Bolalarim, birdam bo'linglar”, deb nasihat qildi, ammo ular qulq solmadi.

Shunda u o'g'illariga daraxt novdalarini yig'ib kelishni buyurdi. O'g'illar buyruqni bajardi.

Chol o'g'illariga bir dasta novdani berib, “Qani, sindiringlar-chi”, dedi. O'g'illar qancha urinmasin, uni sindira olmadilar.

Keyin novdalarning bog'ichini yechib, o'g'illariga bittadan ulashdi. O'g'illar novdani osongina sindirdilar.

Otasi ularga: “Bolalarim, sizlar ahil bo'lsangiz, hech kim yenga olmaydi. Agar birlashmasangiz, eng kuchsiz dushman ham osongina yengadi”, – dedi.

## Og'zaki topshiriq

Rasmlarga diqqat bilan qarang. Bu bolalarni do'stlar deyish mumkinmi?

O'zingizga yoqqan rasmdagi vaziyat haqida gapirib bering.




**Og'zaki topshiriq**

Rasmlarni diqqat bilan o'rganing. Sizningcha, bolalarning o'zaro munosabati qanday?



Ahillik – boylikdan afzal. Shuning uchun sinfdoshlar bilan doimo ahil bo'lish kerak.



## Bo'yang



Sinfingizdagi bolalar ahilmi? Siz kuchli jamoamisiz?  
Javobingizga mos rasmni bo'yang.



**Ha**



**Yo'q**



**Hali  
bilmayman**



## Xalq o'gitlari

Xalqda "Birlashgan o'zar, birlashmagan to'zar", degan maqol bor. Bu maqol birdamlik, ahillik, o'zaro yordam va qo'llab-quvvatlashni anglatadi. Siz biror ishni jamoa bo'lib qilsangiz, ishingiz ancha oson kechadi.

Birdamlikda maqsadga tezroq erishish mumkin. Bir maqsad yo'lida harakat qilayotgan jamoa kuchli bo'ladi, uni hech kim yenga olmaydi.





## Vaziyatni o'rganining

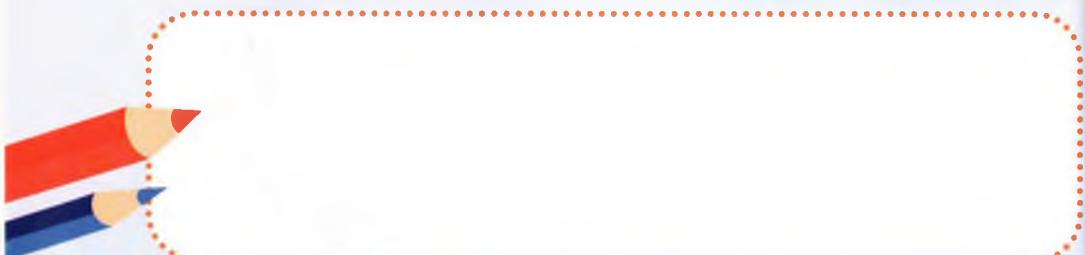
**Bunday vaziyatlarda siz qanday yo'l tutasiz?**

- O'rtoq'ingiz futbolni yaxshi o'ynay olmagani uchun jamoangiz musobaqada yutqazmoqda.
- Sinfdoshingiz nojo'ya ishga qo'l urishni taklif qildi.
- O'rtoq'ingiz bilan tortishib qoldingiz.
- Do'stingiz uy vazifasini bajarmay kelib, sizdan ko'chirib olishni so'radi.



## Ijodiy topshiriq

Sinf jamoasining birdamligini ko'rsatuvchi ramz (emblema) o'ylab toping va chizing.



## Yozma topshiriq

**O'ylab ko'ring va gaplarni to'ldiring.**

Endi men ..... ni bilib oldim.  
 Endi men ..... qilaman.  
 Endi men ..... qilmayman.

# MUSTAHKAMLASH



## Vaziyatni o'rganining



Akbar olma va pechenye yedi. Olma po'chog'i va pechenye qog'ozini axlat qutisiga tashlashga erinib, parta ostida qoldirdi.

Aziza buni ko'rib, tanbeh berdi:

– Nega bunday qilding? Agar hamma senga o'xshab axlat tashlasa, sinf xonamiz iflos bo'lib ketadi-ku!

– Qo'yaver, navbatchilar darsdan keyin tozalashadi, – dedi Akbar.

Sinfga kirgan o'qituvchi doska artilmaganini ko'rib, so'radi:

– Bugun kim navbatchi?

Shunda Akbar bugun o'zi navbatchi ekanini esladi.

**Birovning mehnatini qadrlash odob belgisidir.**



## Savollarga javob bering

1. Akbar to'g'ri ish qildimi?
2. Sinf xonangiz tozaligini qanday saqlaysiz?
3. Nima uchun tozalikka e'tibor berish kerak?



## Guruhlarda ishlash

### 1. Maslahatlarni o'qing.

- Biror nimani tushunmasangiz, savol berishdan qo'rwmang.
- O'qituvchi va sinfdoshlaringiz gapini diqqat bilan tinglang.
- Uyga berilgan vazifalarni albatta bajaring.
- Darsga o'z vaqtida keling.
- Maktabingizni ozoda saqlang.
- Maktab anjomlarini asrab-avaylang.
- Kitob-daftaringizni toza tuting.
- Xushmuomala bo'ling.
- Do'stlardan yordamingizni ayamang.
- Atrofdagilarni hurmat qiling.

### 2. Savollarga javob bering.

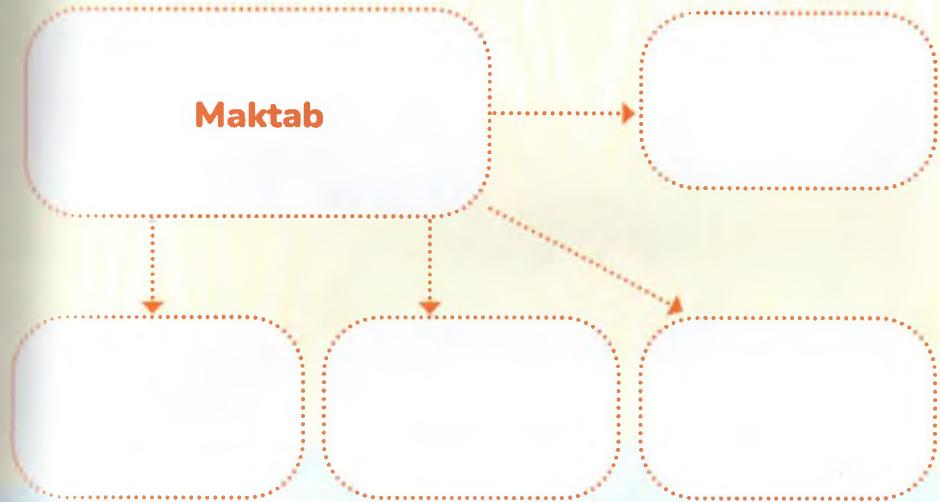
1. Qaysi qoidalar bilim olishga yordam beradi?
2. Qaysi tartib-qoidalar maktabni toza va shinam saqlashga yordam beradi?
3. Qaysi qoidalar sizning ahil jamoa bo'lishingizga yordam beradi?



## Yozma topshiriq

Maktab so'zi bilan bog'liq rasmlar asosida klaster tuzing.

**Maktab**



## Og'zaki topshiriq

Madina nima qilyapti? Sinfdoshlaringiz bilan maktab hovlisida qanday ishlarni bajarasiz?





Bugun darsda nimalarni o'rgandingiz?  
Shu haqda gapirib bering.



Ushbu belgilarni daftaringizga chizing.





1. Rasmda kimlar tasvirlangan?
2. Unda qanday belgilarni ko'ryapsiz?
3. Bu belgilarni nimani anglatadi?
4. Yashil hududni nima uchun ehtiyyot qilish kerak?



Rasm asosida hikoya tuzing.





@ELEKTRON\_DARSLIKBOT dan yuklab olindi.

# Men va do'stlarim





## SO'ZLASHISH ODOBİ

### Sehrli so'zlar

Har bir gap-u so'zimiz –  
Go'yo oyna-ko'zgumiz.  
Aytgan har so'zimizda  
Ko'rinemiz o'zimiz.  
Qanday yaxshi so'z-kalom  
Odob boshi "Assalom".  
Xush yoqadi hamma vaqt:  
"Rahmat", "labbay", "marhamat".  
So'nggi so'z ham alomat –  
"Xayr, bo'ling salomat!"

*Dilshod Rajab*



### O'qituvchi yordamida o'rganining

"Assalomu alaykum", "rahmat", "marhamat" kabi so'zlar sehrli so'zlardir. Chunki bu so'zlar har qanday odamning ko'ngliga yo'il topadi. Odamlar siz bilan suhbatlashganda gap-so'zingizdan qanday bola ekaningizni bilib oladi. Odobli bola har bir so'zini o'ylab gapiradi.

#### Minnatdorman

Iltimos

R  
a  
h  
m  
a  
t

Omad  
tilayman

Xayrli kun!  
Xayrli tong!  
Yordamingiz  
uchun  
rahmat

Salomat bo'ling!

Kechirasiz

Xayrli  
oqshom!

alaykum!  
Assalomu

A  
r  
z  
i  
m  
a  
y  
d  
i

Xayr  
Ko'rishguncha

Yoqimli  
ishtaha!

Uzr

Kechirasiz:  
o'tishga  
ruxsat  
bering



## Savollarga javob bering

1. Bulut ichidagi so'zlar qachon ishlataladi?
2. Bu so'zlar bizga qanday yordam beradi?
3. "Rahmat" so'zini qaysi so'zlar bilan almashtirish mumkin?
4. Kechirim so'rash uchun qaysi so'zlardan foydalanamiz?



## Guruhlarda ishlash

Sehri so'zlar yordamida o'tog'ingiz bilan savol-javob qiling.





## Xalq o'gitlari



- Yaxshi so'z – jon ozig'i,  
Yomon so'z – bosh qozig'i.
- Odob boshi – til.
- O'ynab gapirsang ham,  
o'ylab gapir.
- Oz gapir – soz gapir.



## Savollarga javob bering

1. Maqollarning ma'nosini tushundingizmi?
2. Qaysi maqlor sizga yodqi?
3. Xushmuomala odam eng ko'p qaysi so'zlarni ishlatadi?



## O'qituvchi yordamida o'rganining

Hozirgi kunda odamlar ko'p vaqtini kompyuter yoki telefonda o'tkazadi. Muloqot qilish uchun telefonda gaplashadi, ijtimoiy tarmoqlardan xabar yuboradi. Biroq telefon suhbati yoki yozma xabarlar yuzma-yuz gaplashishning o'rnnini bosa olmaydi. Shuning uchun do'stlaringiz va yaqinlaringiz bilan ko'proq yuzma-yuz gaplasting.



## Xalq o'gitlari

Xalqimiz azaldan salomlashish odobiga katta ahamiyat bergen. Bolalarga har qanday vaziyatda gapni "Assalomu alaykum" deb boshlash kerakligi aytildi. O'zbek mahallasida katta-yu kichik bir-biri bilan salomlashib o'tib ketishi – chiroylidatlarimizdan biri.



## Og'zaki topshiriq

Qaysi qurilmalar orqali muloqot qilish mumkin?



## Savollarga javob bering

1. Telefonda suhbatni qanday boshlash kerak?
2. Suhbat paytida qanday so'zlardan foydalanish lozim?
3. Telefonda gaplashishning afzalligi nimada?
4. Telefonda gaplashishning qanday kamchiligi bor?



### Yodda tuting

Maktab va boshqa jamoat joylarida telefonda baland ovozda gaplashmaslik kerak.

Oilada, sinfdoshlar va boshqa odamlar bilan gaplashganda telefonni chetga olib qo'yish lozim.



### Og'zaki topshiriq

Rasmdagi vaziyatda qanday sehrli so'zlarni qo'llash kerak?



# O'ZARO YORDAM

## Vaziyatni o'rganining

Jasur bilan Anvar kim tezroq raketa yasay olishi haqida bahslashib qolishdi.

Anvar raketani bir o'zi yasamoqchi bo'ldi. Jasur esa Aziza, Sardor va Madina bilan birga yasadi.

Sizningcha, kimning raketasi tezroq tayyor bo'ldi?





## O'qituvchi yordamida o'rganining

Odamlarning bir-biriga ko'mak berishi o'zaro yordam deyiladi. Xalqimizda qadimdan hamma katta ishlarni hashar yo'li bilan qilish odati bor. O'zbek mahallasida qo'ni-qo'shnilar kelishib, bir-birini qo'llab yashaydi, zarur paytda yordamini ayamaydi.



## Vaziyatni o'rganining

Nodira sinfda navbatchi bo'lganida, Malikadan unga yordam berishini iltimos qildi. Malika ikkilanmay rozi bo'ldi. Qizlar sinf xonasini tezgina yig'ishtirib, uyga ketishdi. Malikaning gali kelganida, u ham Nodiradan yordam so'radi. Nima deb o'ylaysiz, Nodira Malikaga yordam beradimi? Nima uchun?





## Vaziyatni o'rganining

Qattiq shamolda bir daraxtning shoxi sinib, yo'lni to'sib qo'ydi. Akmal uni chetga olishga harakat qildi, lekin kuchi yetmadidi. O'rtoqlari Akmalga yordamga kelishdi. Ular birgalashib, yo'lni shoxlardan tozalashdi.



## Savollarga javob bering

1. Nima uchun Akmal bir o'zi daraxt shoxini yo'ldan olib qo'ya olmadi?
2. Odamlar bir-biriga yordam bersa, nima bo'ladi?
3. Sizga yordam kerak bo'lsa, kimdan so'raysiz? Nima uchun?



## Vaziyatni o'rganing

### Birgalikda uddaladik

Ustoz maktabga rangli sharlar olib keldi. O'quvchilarga ularni puflab, o'z ismlarini yozishni buyurdi. Ular vazifani bajarib, sharlarni maktab yo'lagiga olib chiqishdi. Sharlar aralashib ketdi.

Ustoz har bir o'quvchiga uch daqiqa ichida o'z ismi yozilgan sharni topishni aytdi. O'quvchilar o'z sharlarini izlashga tushdilar, lekin vaqtida topa olishmadi...

Shunda ustoz: "Har kim bitta sharni olib, ismi yozilgan sinfdoshiga bersin", dedi. Oradan ikki daqiqa o'tmasdan hammaning qo'lida o'zining shari bor edi.

Kimki faqat o'zini o'ylasa, hech narsaga erisha olmaydi. O'zaro birlashib, har qanday ishni oson bajarish mumkin.





## O'qituvchi yordamida o'rganining

Odam biror ishni bajarishga qiynalsa, boshqalardan yordam so'rashi kerak. Siz o'zingiz ham ota-onangiz, oila a'zolaringiz, qarindosh va do'stlaringizga yordam bera olasiz. Qo'lingizdan kelsa, hammaga yordam bering, hatto o'simlik va hayvonlarga ham.

Sizning kimgadir yoki o'simlik va hayvonlarga qanday yordamingiz tegishi mumkin? Misollar keltiring.



## Og'zaki topshiriq

Rasmlardan foydalanib, voqeani so'zlab bering.





## MINNATDORLIK

2



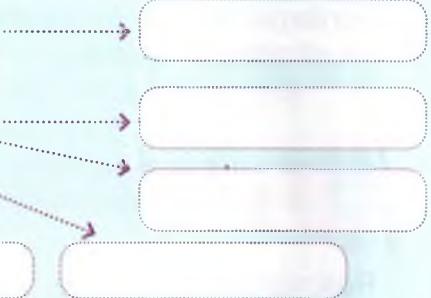
### Xalq o'gitlari

Yaxshilik qilgan yaxshilik ko'radi.



### Yozma topshiriq

**Men kimdan nima uchun  
minnatdorman?**



### Savollarga javob bering

1. Qanday hollarda minnatdorlik bildiriladi?
2. Siz hayotda kimlardan minnatdorsiz?
3. Minnatdorlikni qaysi so'zlar orqali bildirasiz?
4. Noshukurchilik qanday oqibatlarga olib keladi?



### O'qituvchi yordamida o'rganining

Minnatdorlik yaxshilikni bilish demakdir. Bizga berilgan hamma ne'matlar, qilingan yaxshiliklar uchun minnatdor bo'lishimiz kerak. Atrofimizda nimaiki yaxshilik bo'lsa, ko'ra olishimiz, hammasi uchun odamlarga, tabiatga rahmat aytishimiz lozim.



## Vaziyatni o'rganining

Bir keksa buvining bog'ida olma daraxti bor edi. U qo'shni bolalarni chaqirib, olmalarini terib berishni va bir qismini o'zlar bilan olib ketishlarini so'radi.

Bolalar tergan olmalarini yeb, po'choqlarni har tomonga otdilar.

Buni ko'rgan buvi juda xafa bo'ldi.



## Savollarga javob bering

1. Buvijon bolalarga qanday yaxshilik qilmoqchi edi?
2. Bolalar buvijonning taklifiga qanday munosabatda bo'lishdi?
3. Ularning o'rnidagi nima qilgan bo'lardingiz?





## Vaziyatni o'rganining

Tasviriy san'at darsida Azamatning qalami sinib qoldi. Buni ko'rgan Malika qalam ochqichini unga uzatdi. Azamat qalamining uchini chiqarib, chizishda davom etdi.



## Savollarga javob bering

1. Malika qanday yaxshilik qildi?
2. Azamat nima deyishi kerak edi?



## Yodda tuting

Sizga yordam bergan odamga minnatdorlik bildiring. Uning yaxshilagini unutmang. O'zingiz ham boshqalarga yaxshilik qiling.



## Og'zaki topshiriq

Bulut ichidagi so'zlarni qachon ishlatalamiz?

**Marhamat**

**Rahmat**

**Iltimos**

**Salomat**

**Tashakkur bo'ling**

**Minnatdorman**

**Yaxshililingizni  
unutmayman**

**Katta rahmat**



## Bo'yang

1. Dars siz uchun qiziqarli bo'ldimi?



2. Dars mazmuni tushunarli bo'ldimi?





## MUSTAHKAMLASH



### Yozma topshiriq

Sehrli so'zlarni eslang.

---



---



---

Minnatdor bo'lganda qanday so'zlarni aytamiz?

---



---



---

"Xayr" so'zini qaysi so'zlar bilan almashtirish mumkin?

---



---



---

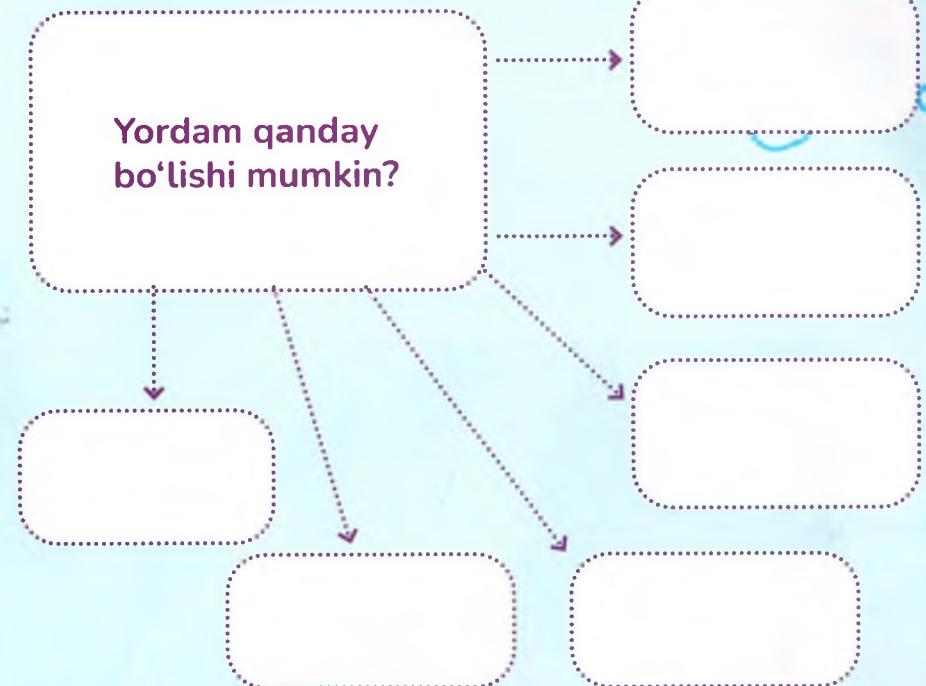
**Sehrli so'zlarni belgilang.**

- |  |  |
|--|--|
| <input type="checkbox"/> Salom           | <input type="checkbox"/> Omadsiz           |
| <input type="checkbox"/> Salomat bo'ling | <input type="checkbox"/> Ko'rishguncha     |
| <input type="checkbox"/> Xayr            | <input type="checkbox"/> O'zing shunaqasan |
| <input type="checkbox"/> Yaxshimisiz?    | <input type="checkbox"/> Xayrli kun        |
| <input type="checkbox"/> Rahmat          | <input type="checkbox"/> Kechirasiz        |
| <input type="checkbox"/> Iltimos         | <input type="checkbox"/> Minnatdorman      |



## Yozma topshiriq

Yordam qanday  
bo'lishi mumkin?



## Xalq o'gitlari

- Daraxt – ildizi bilan,  
Odam – do'stlari bilan.
- Burgut kuchi – oyog'ida,  
Odamniki – do'stlikda.
- Do'sting bilan dildosh bo'l,  
Qilar ishiga qo'l dosh bo'l.
- Do'sting bo'lsa, bog'ing chamandir,  
Do'sting bo'lmasa, fe'ling yomondir.





Bugun darsda nimalarni o'rgandingiz?  
Gapirib bering.



Rasmida qaysi fasl tasvirlangan?



Rasm asosida hikoya tuzing.



1. Qishda qanday kiyinish kerak?
2. Yo'llar nima uchun qordan tozalanadi?
3. Qishda bolalar qanday o'yinlarni o'ynaydilar?
4. O'yin chog'ida nimalarga ahamiyat berish zarur?
5. Qishda kasal bo'lmaslik uchun nima qilish kerak?





# Men va fazilatlarim





## ISHONCH NIMA?

3



### Vaziyatni o'rganining

Madina, Nozima va Mashhura – dugona. Madina bir sirni dugonalariga aytib, hech kimga oshkor qilmaslikni tayinladi. Ammo Mashhura bu sirni boshqa o'rtoqlariga aytib berdi. Nozima sukul saqladi.



### Savollarga javob bering

1. Madinaning sirdoshi kim ekan?
2. Sirni kimga aytgan ma'qul?
3. Do'stingiz sirini aytса, uni saqlay olasizmi?



### O'qituvchi yordamida o'rganining

#### Ikki o'rtoq va ayiq

Ikki o'rtoq o'rmonda ketib borardi. Kutilmaganda bahaybat ayiq chiqib qoldi. Bolalardan biri shu zahoti daraxtga chiqib, novdalar orasiga berkindi. U do'stiga yordam bermadi.



Ikkinchisi qochishga ulgurmadi, shu bois yerga yotib oldi. Ayiq unga yaqin keldi, bola nafas olmay yotdi. Ayiq uni hidlab-hidlab, birozdan so'ng qaytib ketdi.

Daraxtga chiqib olgan bola yerga tushib: "O'rtoq, ayiq qulog'ingga nimalarni pichirladi?" deb so'radi. O'rtoq'i unga javoban debdi: "Seni qiyin ahvolda tashlab ketadigan odam bilan do'st bo'lma, deb aytdi".

Haqiqiy do'st boshga og'ir musibat tushganda bilinadi.



## O'qituvchi yordamida o'rganing

Ishonch – bu odamlarning to'g'riso'zligi, sadoqati va halolligiga ishonish.

Ishonch har qanday munosabatlar uchun zarurdir.



## Yozma topshiriq

O'zingiz ishonadigan insonlarning ismlarini yozing. Nima uchun ularni tanladdingiz?



## Uy vazifasi

"Ishonch" so'zi ishtirokida gaplar tuzing. Bu gaplar qanday ma'no anglatadi?

\_\_\_\_\_ sazovor bo'ldi.

\_\_\_\_\_ oqlayapti.

\_\_\_\_\_ bildiradi.

\_\_\_\_\_ hosil qildi.

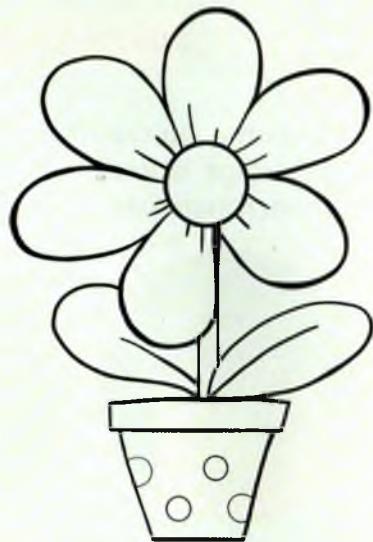
\_\_\_\_\_ qozonyapti.



## Vaziyatni o'rganing

Nigora Sobirovna sinf xonasidagi gullarga qarab turishni Sabina va Munisaga topshirdi. Qizlar gullarni parvarishlashga va'da berishdi. Sabina gullarini o'z vaqtida parvarishladi va ular chiroylil bo'lib o'sdi.

Munisa gullarini sug'ormadi va ular so'lib qoldi.



## Savollarga javob bering

- Qizlar va'dalarini bajarishdimi? Nima uchun?
- Qizlardan qaysi biri ishonchni oqladi?
- Qanday qilib ishonch qozonish mumkin?



## Guruhlarda ishlash

Gaplarni mazmuniga mos qismlar bilan birlashtiring.

**Hayot va ishonchni**

**Ishonchni  
yo'qotsangiz,**

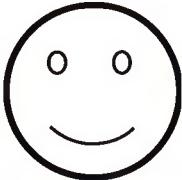
**hech narsa bilan  
qaytarolmaysiz.**

**faqat bir marta  
yo'qotadilar.**



## Bo'yang

1. Dars siz uchun qiziqarli bo'ldimi?



2. Dars mazmuni tushunarli bo'ldimi?



## Uy vazifasi

O'ylab ko'ring va gaplarni to'ldiring.

Endi men ..... ni bilib oldim.

Endi men ..... qilaman.

Endi men ..... qilmayman.





## MEN MUSTAQIL BO'LAMAN

4



### Og'zaki topshiriq

Rasmlardagi bolalarga ism qo'ying va ular nima qilayotganini tushuntirib bering.



Gullarni  
parvarishlash



Kitob  
o'qish



Uy vazifasini  
bajarish



Idishlarni  
yuvish



Kiyimlarni taxlash



## Savollarga javob bering

1. Bolalar qanday ishlarni mustaqil bajaryaptilar?
2. Qaysi ishlarni birovning yordamisiz bajara olasiz?
3. Maktabga ketish uchun tayyorgarlik ko'rishda sizga kim yordam beradi?



## Yodda tuting

- Yangi bilimlarni egallang va yanada mustaqil bo'ling.
- O'zingiz bajara oladigan ishlarni boshqalarni ovora qilmang.
- Uy ishlarida yaqinlaringizga yordam bering.
- Sinfdoshingiz biror ishni eplay olmayotgan bo'lsa, unga yordamlashing.



## Vaziyatni o'rganining

Madina va Ozoda – dugona. Ular har kuni ertalab maktab darvozasi oldida uchrashib, sinfga birga kiradilar. Ozoda bugun kechikdi. Madina undan sababini so'radi.

– Oyim sport kiyimimni uzoq qidirdilar, – dedi Ozoda.





## Og'zaki topshiriq

Kun tartibingizni tasvirlab bering. Harakatlar ketma-ketligini belgilang.



## O'qituvchi yordamida o'rGANING

Kun tartibiga amal qilish salomatlik uchun foydadir. O'quvchilar vaqtida yotib, to'yib uxlasa, kuch-quvvatga to'ladi. Ertalabki badantarbiya kun davomida bardam bo'lib yurishga yordam beradi. Shaxsiy gigiyena qoidalarini ham unutmang: ovqatlanishdan oldin albatta qo'lingizni yuving, kuniga ikki marta tishingizni tozalang.



## Savollarga javob bering

1. Nima deb o'ylaysiz, nega uqlashdan oldin telefonda o'yin o'ynash tavsiya qilinmaydi?
2. Nima uchun bolalar uzoq vaqt televizor yoki kompyuter ekrani qarshisida o'tirishi, soatlab planshet yoki telefonda o'yin o'ynashi mumkin emas?

 Og'zaki topshiriq

Mustaqil va kattalar yordamida bajaradigan ishlaringizni ko'rsating.





## Vaziyatni o'rganining

Otabek darsdan so'ng Akmalnikiga bordi. Akmal do'stiga:

- Buvung xavotir olmasligi uchun ogohlantirib qo'y, – dedi.
  - Shart emas, endi men katta bolaman, – dedi Otabek.
- Buvisi Otabekni uzoq kutdi va xavotir oldi.



## Savollarga javob bering

1. Otabek to'g'ri ish qildimi? Nima uchun?
2. Otabekning o'rnidagi siz nima qilgan bo'lardingiz?





## O'qituvchi yordamida o'rganining

Har bir inson mustaqil bo'lishi kerak. Shuningdek, qilgan ishiga o'zi javobgar ekanini ham bilishi lozim. Buni mas'uliyat deb ataymiz.



## Og'zaki topshiriq

Berilgan jumlalarni qatnashtirib, mas'uliyat bilan qilgan ishlaringizga misollar keltiring.

**So'zlar bankidan foydalaning:** o'z vaqtida bordim, uy vazifasini bajardim, kitobni o'z vaqtida qaytardim, uy hayvonlariga ovqat berdim, ukamga qaradim, onamga yordamlashdim.



## Bo'yang

1. Dars siz uchun qiziqarli bo'ldimi?



2. Dars mazmuni tushunarli bo'ldimi?



## HALOLLIK



## O'qituvchi bilan o'rganing

Gul o'stirolmagan bola  
(Koreys xalq ertagi)

Bir mamlakatning dono qiroli bor ekan. U har tomonlama baxtli bo'lsa-da, biroq merosxo'ri yo'q edi. Kunlarning birida qirol shunday deb o'yabdi: "O'z mamlakatimda eng samimiy, rostgo'y bolani tanlasam va uni merosxo'r qilib tayyorlasam qanday bo'larkan?"

U mamlakatdagi barcha bolalarga gul urug'i tarqatishni buyurib, shunday deb farmon beribdi: "Kim bu urug'lardan chiroyli gullar o'stira olsa, u mening merosxo'rim bo'ladi".

Hamma bolalar gul o'stira boshlabdilar.

Bolakay Suir ham juda qattiq harakat qilibdi. Ma'lum vaqt o'tsa-da, gultuvakda hech qanday gul unib chiqmabdi.

"Bu qanday g'alati holat?" – hayron bo'libdi Suir.

Nihoyat, bolalar o'z natijalarini ko'rsatish vaqt kelibdi.

Hamma ajoyib gullarni olib kelibdi va faqat Suir bo'sh tuvakni ushlab yig'lab turardi. Shunda qirol uning oldiga kelib so'rabdi:

– Nima uchun bo'sh tuvak bilan turibsan?

Suir urug'larni qanday ekkanini, ularni qanchalik parvarish-lasa ham urug'lar unib chiqmaganini so'zlab beribdi.

Qirol Suirning qo'lidan ushlab shunday debdi:

– Bu – mening merosxo'rim! Bolalarga tarqatilgan urug'lar qaynatilgan, ular unib chiqishi mumkin emas edi.





## Savollarga javob bering

1. Nima uchun bolalar qirolni aldamoqchi bo'lishdi?
2. Haqiqatni aytish yolg'on gapirishdan ko'ra osonmi?



## Xalq o'gitlari

- Yolg'onchi chin deyolmas,  
Chin desa ham, el inonmas.
- Rost gap aytgan yengilmas.
- To'g'ri so'z toshni yorar,  
Egri so'z — boshni.
- Bir yolg'ondan qirq yolg'on.



## Guruhlarda ishlash

3    8    2    1    4    9    6    5    7    11    10

g'	z	o'	t	r	l	s	i	o'	k	i

6    2    9    8    1    3    7    4    10    5

i	a	i	l	s	m	y	i	k	m



## Yozma topshiriq

Halollikka ma'no jihatidan yaqin va qarama-qarshi bo'lgan so'zlarni belgilang.

**Haqiqat**

**Yolg'on**

**Samimiyl**

**Rostgo'y**

**Ochiqko'ngil**

**Adolat**

**Aldoqchi**

**Qo'rqaq**



## Uy vazifasi

Yolg'onchilik va rostgo'ylik haqida maqol topib yozing.

---



---



---



---



## Og'zaki topshiriq

Do'stingiz uy vazifasini bajarmagani uchun ikki baho oldi. Buni yaqinlardan xafa bo'lismasining deb yashirmoqchi. Bu vaziyatda siz do'stingizga qanday maslahat berasiz?



## Yodda tuting

Halollik nafaqat so'zda, balki amalda ham rostgo'y bo'lishni anglatadi.



## Vaziyatni o'rganing

Aka ukasining xonasiga qarab:

– Jasur, darsningni qilib bo'ldingmi? – deb so'radi.

– Ha, – deb javob berdi bola o'ynab o'tirgan holda.

– Zo'r! Demak, senga yordam kerak emas. Men o'rtoqlarim bilan futbol o'ynashga ketdim.

“Eh, nima qilib qo'ydim, – dedi Jasur stoldagi daftarlariiga qarab. – Akam menga yordam berar edi”. U xo'rsinib, telefonini bir chekkaga qo'ydi va bir o'zi dars tayyorlashga kirishdi.



## Savollarga javob bering

1. Akasi nega Jasurdan uy vazifasi haqida so'radi?
2. Yolg'onchilik qanday oqibatga olib keldi?
3. To'g'riso'zlik Jasurga qanday yordam berar edi?





## Bo'yang

1. Dars siz uchun qiziqarli bo'ldimi?



2. Dars mazmuni tushunarli bo'ldimi?



## Uy vazifasi

**Gapni to'ldiring.**

1. To'g'ri so'zlash .....  
.....ga yordam beradi.
2. To'g'riso'z bo'lishimiz kerak, chunki.....  
.....
3. To'g'riso'z inson doimo.....  
.....

# ASRAB-AVAYLAYMIZ



## O'qituvchi yordamida o'rganing

Har bir o'quvchi tabiatni, o'zi o'qiyotgan maktab mulkini, shaxsiy buyumlarini asrab-avaylashi kerak. Bolaning odobi shunday vaziyatlarda bilinadi. Tejash qizg'anchiqlik emas, isrofgarchilikning oldini olishdir.



## Savollarga javob bering

1. Rasmlarda nimalarni ko'ryapsiz?
2. Ko'chat va gullarni nima uchun ekamiz?
3. Siz ham ko'chat va gullar ekkamisiz?
4. Ularni qanday parvarish qilishni bilasizmi?



## Xalq o'gitlari

- Suv – hayot manbai.
- Birni kessang, o'nni ek.
- Bog' chiroyi gul bilan.
- Yerga qarasang, bog' bo'lar,  
Ko'ngil ochilib, chog' bo'lar.



## O'qituvchi yordamida o'rganing

O'zbekistonning tabiatini go'zal. Biz ana shu go'zallikni asrab-avaylashimiz lozim. Kimdir shaharda, kimdir qishloqda yashaydi.

Siz qayerda yashaysiz? O'zingiz yashayotgan joy haqida gapirib bering.

Qishlog'ingiz yoki shahringiz atrof-muhitini asrash, ozodaligini saqlash uchun qanday hissa qo'shasiz?



### Tabiatni asraymiz

#### Suv va elektr energiyasini tejang!

Ba'zan uydagi suv va chiroqlarni o'chirishni unutamiz. Bunday holatda bizga eslatmalar yordam beradi!

Jo'mrak yoniga va chiroq yoqib-o'chiriladigan joylarga yopishtirish uchun kichik eslatmalar tayyorlang. Bunday eslatmalarni sind xonasiga, maktab yoki uyga ilib qo'yish mumkin.



#### Savollarga javob bering

Rasmlarga qarang. Bu bolalarni tejamkor deb atash mumkinmi? Suvni isrof qilish, tabiatni asramaslik qanday oqibatlarga olib keladi?



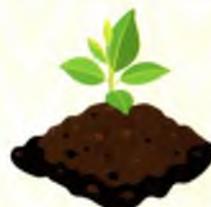


## Topishmoqni toping

O'zi oyoq ostida,  
Hammani to'ydiradi.



O'yib oldim, izi yo'q.



Oppoq sochli boshlari,  
Daryo bo'lar yoshlari.



## Yozma topshiriq

Jadvalni to'ldiring. Nima to'g'ri va nima noto'g'ri ekanligini belgilang. Tanlovingizni tushuntiring.

To'g'ri



Noto'g'ri



Suv va chiroqdan foydalanmagan paytda o'chirmaslik	
Elektr va suvni tejash	
Duch kelgan joyga axlat tashlash	
Chiqindilarni maxsus joylarga tashlash	



## Uy vazifasi

Uy hayvonlaridan birining rasmini chizing. Siz chizgan uy hayvonining qanday foydasi bor? Uy hayvonlarini qanday parvarish qilish kerakligi haqida gapirib bering.



## Vaziyatni o'rganning

Quyidagi holatlarni ko'rib qolsangiz, qanday yo'l tutasiz?

1. O'rtoq'ingiz suvgaga axlat tashlayapti.
2. Xonada hech kim yo'q, lekin chiroq va televizor yoqilgan.
3. Singlingiz qo'g'irchog'ining sochini yulyapti.



## Og'zaki topshiriq

Rasmlarga qarang. Rasmlardagi holatlar haqida gapirib bering.



Siz ham kimgadir g'amxo'rlik qilganmisiz? Bundan xursand bo'lganmisiz?



## Vaziyatni o'rganing

Hikoyaning davomini o'ylab topping.

**1-vaziyat.** Maktabdan qaytayotganda ucha olmay yerda turgan polaponni ko'rdingiz.

---



---



---



---



**2-vaziyat.** Ukangiz (singlingiz) katta non bo'lagini olib, ko'chaga o'ynash uchun ketyapti.

---



---



---





### Yodda tuting

- Nonni maxsus toza idishlarda saqlang.
- Keragidan ortiq non ushatmang.
- Nonni chiqindiga tashlamang.
- Nonni har joyda qoldirmang.



### Yozma topshiriq

D	I	Q	Q	A	T	B	S
T	E	J	A	M	K	O	R
G	A	M	X	O'	R	C	Y
Q	O'	R	I	Q	L	A	SH
K	U	Z	A	T	U	V	T
I	SH	O	N	CH	K	O'	Z



### Uy vazifasi

Bivingiz yoki onangiz bilan non qanday tayyorlanishi haqida suhbatlashing.

## MUSTAHKAMLASH



### Og'zaki topshiriq

1. "Men va fazilatlarim" mavzusidagi darslardan nimalarni eslab qoldingiz?



2. Rasmlarga qarang. Bolalarning yaxshi ishlari qanday natijalarga olib kelishini o'ylab ko'ring.





## O'qituvchi yordamida o'rganining



### Toshbaqa bilan quyon

Toshbaqa bilan quyon qay biri chopqirligi ustida bahslashib qoldi. Ular buni bellashuvda hal qilmoqchi bo'lishdi.

Quyon o'zining tug'ma chopqirligiga ishondi. Yo'l chetiga yonboshlab, qattiq uyquga ketdi. Toshbaqa esa imillab yurishini bilgani uchun astoydil harakat qildi, to'xtovsiz yurdi. Natijada bahsda quyonni yengdi.

Odam biror ishni qila olmayman demasdan, aniq maqsad sari harakat qilsa, albatta natijaga erishadi.

**Ezop**



### Savollarga javob bering

1. Quyon nima uchun g'olib bo'lishiga ishondi?
2. Toshbaqaning yutug'i sababi nimada?
3. Hayotda kimlar ko'proq natijaga erishadi?





## Yozma topshiriq

Berilgan so'zlarning ma'nosiga yaqin va qarama-qarshi bo'lgan so'zlarni toping.

	Bir xil	Qarama-qarshi
Mehribon		
To'g'riso'z		
G'amxo'r		
Mustaqil		

**So'zlar banki:** erkin, bag'ritosh, rostgo'y, shafqatli, beparvo, rahmdil, yolg'onchi, qaram.





Belgilarni daftaringizga chizing. Bu belgilar nimani anglatadi?



Bugun nimalarni o'rgandingiz?  
Gapirib bering.



1. Rasmga qarang. Bu yerda kimlar tasvirlangan?
2. Qanday belgilarni ko'ryapsiz?
3. Har bir belgi nimani ifodalaydi?
4. Nima uchun bolalar maydonchasida maxsus tartib-qoidalarga amal qilish kerak?
5. Ushbu qoidalarga rioya qilmashlik qanday oqibatlarga olib kelishi mumkin?



Rasm asosida kichik hikoya tuzing.



@ELEKTRON\_DARSLIKBOT dan yuklab olindi.

# Bizning madaniyatimiz



## MENING XATTI-HARAKATLARIM



Og'zaki topshiriq

Rasmga diqqat qiling. Bu izlar qaysi jonzotlardan qolgan?



Tasavvur qiling, qirg'oqdagi qumloqda ketyapsiz.  
Oyoqlaringiz izi qoladimi?



## O'qituvchi yordamida o'rganining

Inson qilgan har bir ishdan yaxshi yoki yomon iz qoladi. Qumloq yoki tuproqda odam oyoqlari iz qoldirgani ko'rindi. Biroq biz ko'rmaydigan, lekin his qiladigan "iz"lar ham bor.



## Vaziyatni o'rganining

**Vaziyatlarni taqqoslang.** Ikki xil xatti-harakat odamlar yodida qanday taassurot qoldirdi? Nima uchun shunday deb o'ylaysiz?

**1-vaziyat.** Bir savobtalab kishi mahalla markaziga chiroyli favvora qurdi. Favvora atrofga salqinlik berardi. Qushlar undan suv ichardi. Odamlar uning atrofida dam olar va suratga tushardi.



**2-vaziyat.** Bir odam doim norozi kayfiyatda yurardi. U hech kulmas, duch kelgan kishiga shikoyat qilardi. Uyi oldida o'ynab yurgan bolalarni quvardi. Shu bois uni hech kim yoqtirmasdi.



### Yozma topshiriq

Qaysi xatti-harakatlarimiz ko'zga ko'rindigan iz qoldiradi?  
Qaysilarini ko'rmasak-da, his qilamiz?

Ko'ramiz							
His qilamiz							

**So'zlar banki:**

- 1) onalar uchun tabriknoma yasash;
- 2) o'rtoq'ini xafa qilish;
- 3) xonani yig'ishtirish;
- 4) gul ekish;
- 5) daraxtlarni oqlash;
- 6) singlisini ovutish;
- 7) a'llo bahoga o'qish;
- 8) ko'chaga axlat tashlash;
- 9) sinfdoshlariga kitob ulashish;
- 10) bobosidan duo olish.

**Uy vazifasi****Mening izim**



## Ijodiy topshiriq

Yaxshi nom qoldirish uchun nima qilishni xohlardingiz?  
Rasmini chizing.



## Og'zaki topshiriq

### 1. Hikoyani o'qing va unga sarlavha toping.

- Ertaga tabiat qo'yniga sayrga chiqamiz, – dedi o'qituvchi.  
Hamma xursand bo'lib, kim nima olib borishini bilib oldi.
- Men kartoshka olib boraman, – dedi Komil.
- Akbar pomidor va bodring, qizlar non va shirinliklar olib  
boradigan bo'ldi.

Ertasi kuni bolalar sayrga chiqdilar. O'g'il bolalar qizlarni  
ayab, yuklarni ko'tarib olishdi.



## 2. Hikoyani rasm asosida davom ettiring.



### Savollarga javob bering

1. Sayrdan keyin bolalar nimalarni qoldirib ketishdi?
2. Bunday holatlar qanday yomon oqibatlarni keltirib chiqaradi?
3. Tabiatga zarar yetmasligi uchun nima qilish kerak edi?



## O'qituvchi yordamida o'r ganing

### Oqila malika

Amir Temur safarga ketgan chog'larda  
Samarqandda davlatni Bibixonim boshqarardi.  
Malika bu paytda yangi qurilayotgan binolarni  
nazorat qilar, shaharni obod qilishga bosh-qosh  
bo'lardi. Bibixonim mакtab va madrasalar qurilishiga  
alohida e'tibor bergen.

Oqila malika odamlar  
hayotini bilish uchun tunda  
shahar ko'chalarini aylanardi.  
Beva-bechoralar holidan  
xabardor bo'lib, ularga yordam  
berardi. Xalq malikaning savobli  
ishlari uchun duo qilardi.

**Yaxshidan bog' qoladi.**



### Savollarga javob bering:

1. Amir Temur haqida qanday ma'lumotga egasiz?
2. Bibixonimning kim ekanini bilasizmi?
3. Hikoya nima uchun "Oqila malika" deb nomlangan?



### Uy vazifasi

1. Do'stlaringiz bu hafta qanday yaxshi ishlarni qildi?
2. Kattalardan yaxshilikning foydasi haqida so'rang. Nimalarni bilib oldingiz? Gapirib berishga tayyorlaning.



## MEHMONDORCHILIK ODOI



### Savollarga javob bering

1. Mehmonga borishni yoqtirasizmi? Mehmon taklif qilishni-chi?
2. Mehmonlar kelishiga qanday tayyorgarlik ko'rasiz?



### O'qituvchi yordamida o'rGANING

O'zbeklar – mehmondo'st xalq. Ostonadan kirib kelgan barcha insonga hurmat ko'rsatib, uni ochiq chehra bilan kutib olish va mehmon qilish xalqimizning odatlaridan.



### Yozma topshiriq

Mamlakatimizda nishonlanadigan bayramlarni toping.

Y	N	S	A	K	K	I	Z	I	N	Ch	I	M	A	R
N	A	Y	M	V	A	Q	I	G	U	N	Y	P	N	T
G	V	Z	U	S	T	G	L	S	K	I	Sh	K	U	U
I	R	O'	D	X	I	R	L	I	K	R	A	L	N	I
Y	I	L	G	O	T	A	V	A	Q	A	D	R	S	A



## O'qituvchi yordamida o'rganining

Sizni mehmonga taklif qilishdi. Quruq qo'l bilan borish odobdan emas. Hurmat yuzasidan biron sovg'a olib borish mezbonlarni xursand qiladi. Sovg'anini to'g'ri tanlash uchun mezbonlarga nima yoqishini bilish kerak.



## Savollarga javob bering

1. Sovg'ani qanday tanlash kerak?
2. Sovg'a sizga yoqmasa, mehmonni xafa qilmaslik uchun qanday yo'l tutasiz?



## Yodda tuting

Yaqinlaringizni o'zingiz tayyorlagan sovg'a bilan xursand qiling. Buning uchun siz:

- qog'ozdan tabriknoma, taklifnama, gilamcha;
- bo'sh qutilardan chiroyli sandiqchalar yasashingiz;
- matodan kashtali ro'molcha, savatcha, igna tutgich, ko'zoynak uchun g'ilof tikishingiz mumkin.

Sovg'ani chiroyli qilib bezatish kerak.



## Ijodiy topshiriq

Tug'ilgan kuningiz uchun taklifnama rasmini chizing.



### Yodda tuting

- Taklif qilingan joyga boring.
- Kech qolish odobdan emas.
- Dasturxon odobiga amal qiling.
- Mehmonda uzoq o'tirib, mezbonlarni zeriktirmaslik kerak.
- Ketayotganda mezbonlarga minnatdorlik bildirish lozim.



### Savollarga javob bering

1. Siz kimlarning uyida mehmonda bo'lgansiz?
2. Mehmonga borganingizda biror qiziqarli voqeа bo'lganmi?
3. Mehmonga borganda nimalardan xursand bo'lgansiz?





## Xalq o'gitlari

### Odobni odobsizdan o'rgandim

Luqmoni hakimdan so'radilar:

- Odobni kimdan o'rganding?
- Odobsizdan, – javob qildi u.
- Iye, qanaqasiga? – hayron bo'ldilar.
- Odobsizning qaysi ishi ko'zimga yomon ko'rinsa, o'sha ishlarni qilmadim.



## Guruhlarda ishlash

Mehmonda o'zini tutish qoidalarini belgilang. To'g'ri ✓ Noto'g'ri ✗

**Eshikni qattiq taqillatish**

**Mezbon uchun shirinliklar olib borish**

**Uy egalarining ruxsatsiz ularning narsalariga tegish**

**Shovqin solish**

**Mehmonda telefon o'ynab o'tirish**

**Taklif qilinmagan bo'lsha-da, borish**

**Dasturxon atrofida tartib saqlab o'tirish**

**Uy egalariga qo'pollik qilish**

**Kech qolmasdan o'z vaqtida borish**

**Uy egalari bilan xayrlashmasdan ketish**

## Uy vazifikasi

Biror do'stingiz yoki yaqiningiz uchun o'z qo'lingiz bilan sovg'a tayyorlang.



## BAG'RIKENG YURTIM



Savolga javob bering

O'zbekiston qaysi davlatlar bilan chegaradosh? Rasmga qarab aytинг. Har bir davlatning milliy liboslarini toping.



Videorolikni tomosha qiling.

5





## O'qituvchi yordamida o'rganining

O'zbekistonda, asosan, o'zbeklar yashaydi. Shu bilan birga, qoraqalpoq, tojik, rus, qozoq, qirg'iz, turkman va boshqa millat vakillari ahil-inoq istiqomat qiladi.

Mamlakatimiz aholisi turli dinlarga, ya'ni islom, xristianlik, yahudiy va boshqalarga e'tiqod qiladi. Buning uchun to'sqinlik qilinmaydi.

Yurtimiz aholisining katta qismi Islom diniga e'tiqod qiladi.

Makka – musulmonlarning muborak shahri. Payg'ambar Muhammad alayhissalom ham shu shaharda dunyoga kelganlar.





## Yozma topshiriq

Sizning atrofingizda qaysi millat vakillari yashaydi?  
Belgi qo'ying yoki bo'sh joyga yozing.

**O'zbeklar****Tojiklar****Qozoqlar****Qoraqalpoqlar****Ruslar****Qirg'izlar****Turkmanlar****Tatarlar****Koreyslar**

## Guruhlarda ishlash

O'ylab ko'ring, inson hurmatga sazovor bo'lishi uchun qanday fazilatlarga ega bo'lishi kerak? Bu xislatlarni quyosh nurlari ichiga yozing.



## Yozma topshiriq

1. Endi men ..... ni bilib oldim.
2. Endi men ..... qilaman.



## Uy vazifasi

Yulduzchalarga do'stlaringizning ismini yozing. Ular haqida qisqacha hikoya tuzing. Boshqalarga qanday munosabatda bo'lishingiz kerakligini o'ylab ko'ring.





## MUSTAHKAMLASH



### Yozma topshiriq

1. Vatan – bu .....
- .....  
.....  
.....
2. Do'stlik – bu .....
- .....  
.....  
.....
3. Maktabimni yaxshi ko'raman, chunki .....
- .....  
.....  
.....
4. Odobli bo'lish – bu .....
- .....  
.....  
.....
5. Tabiatni asrab-avaylashimiz kerak, aks holda .....
- .....  
.....  
.....



## YAKUNIY DARS



### Savollarga javob bering

1. “Tarbiya” so‘zini qanday tushunasiz?
2. Insonlarning qaysi yaxshi xislatlarini bilasiz?
3. Odamning qanday yomon jihatlari bo‘lishi mumkin?



### Guruhlarda ishlash

Darslikdagi o‘zingizga ma’qul bo‘lgan mavzuni toping. Shu mavzu haqida gapirib bering:

“Men yashaydigan O‘zbekiston”;  
“Maktabim – ikkinchi uyim”;  
“Men mustaqil bo‘laman”;  
“Mening xatti-harakatlarim”.

### Oftob va odob

Oftob yaxshimi,  
Odob yaxshimi?  
Oftob berar nur,  
Odob-chi, huzur.  
Oftob ko‘rinar  
Tog‘-tepalikda.  
Odob ko‘rinar  
Salom-alikda.

*Po‘lat Mo‘min*



Ushbu belgilarni daftaringizga chizing.



Rasm asosida kichik hikoya tuzing.



1. Rasmga qarang. Bu yerda nima tasvirlangan?
2. Qanday belgilarni ko'ryapsiz?
3. Har bir belgi nimani ifodalaydi?
4. Nima uchun hayvonot bog'iда maxsus qoidalarga rioya qilish kerak?
5. Ushbu qoidalarga amal qilmaslik qanday oqibatlarga olib kelishi mumkin?



## Mundarija

Kirish .....	4
--------------	---

## Mening Vatanim – O'zbekiston

1-mavzu. Men yashaydigan O'zbekiston.....	10
2-mavzu. Men kimman?.....	13
3-4-mavzular. Maktabga sayohat .....	16
5-6-mavzular. Maktabim – ikkinchi uyim.....	25
7-mavzu. Uydan maktabgacha yo'l .....	31
8-mavzu. Biz ahil jamoamiz .....	34
9-mavzu. Mustahkamlash .....	39

## Men va do'stlarim

10-11-mavzular. So'zlashish odobi .....	46
12-13-mavzular. O'zaro yordam.....	51
14-15-mavzular. Minnatdorlik.....	56
16-mavzu. Mustahkamlash .....	60

## Men va fazilatlarim

17-18-mavzular. Ishonch nima?.....	66
19-20-mavzular. Men mustaqil bo'laman.....	70
21-22-mavzular. Halollik .....	76
23-24-mavzular. Asrab-avaylaymiz .....	81
25-mavzu. Mustahkamlash.....	87

## Bizning madaniyatimiz

26-27-mavzular. Mening xatti-harakatlarim.....	94
28-29-mavzular. Mehmondorchilik odobi .....	101
30-31-mavzular. Bag'rikeng yurtim .....	106
32-mavzu. Mustahkamlash .....	110
33-mavzu. Yakuniy dars .....	111

### Taqrizchilar:

- Sh.T.Rizayev – "Kinematografiya" agentligi direktori o'rinnbosari, professor, O'zbekistonda xizmat ko'ssatgan yoshlар murabbiyi;
- B.N.Karimov – Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti professori, filologiya fanlari doktori, O'zbekistonda xizmat ko'ssatgan yoshlар murabbiyi;
- Sh.O.Ergasheva – O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi bosh mutaxassisasi, filologiya fanlari nomzodi.

### Shartli belgilari:



O'qituvchi yordamida o'rganing



Savollarga javob bering



Vaziyatni o'rganing



Ijodiy topshiriq



Uy vazifasi



Bo'yang



Yozma topshiriq



Og'zaki topshiriq



Yodda tuting



Tabiatni asraymiz



Xalq o'gitlari



Guruhlarda ishlash

Olesya Usmanova  
Yuliya Risyukova

# Tarbiya

## 1-sinf

Umumiy o'rta ta'lif maktablari uchun darslik

"Novda Edutainment"  
Toshkent – 2023

Muharrir  
Badiiy muharrir  
Musahhih  
Rassomlar:  
Kompyuterda sahifalovchi

*M. Usmanova  
A. Sobitov  
Sh. Muslimova  
R. Ismailova, G. Jurayeva  
I. Tursunov*

Nashriyot litsenziyasi AI No158. 30.06.2023- yilda original-maketdan  
bosishga ruxsat etildi. Bichimi 60x84 1/8. Kegli 16 nishponli.  
"Arial" garniturasi. Ofset bosma usulida bosildi.  
Mashinada yengil bo'rlangan (Machine Finished Coated) 80 g/m<sup>2</sup> qog'oz.  
Sharqli b.t. 14.5. Hisob-nashriyot t. 3.01.  
Adadi 626 981 nusxa. Buyurtma raqami 23-231.  
"O'zbekiston" NMUda chop etildi.



@ELEKTRON\_DARSLIKBOT dan yuklab olindi.



**@ELEKTRON\_DARSLIKBOT** dan yuklab olindi.